Rapportage natuurbeheer

Weidevogels

Stichting Agrarische Bedrijven Spaarnwoude (SAS)

Melkveebedrijf de Ettingen
Zoogkoeienbedrijf de Koningshoeve

2015

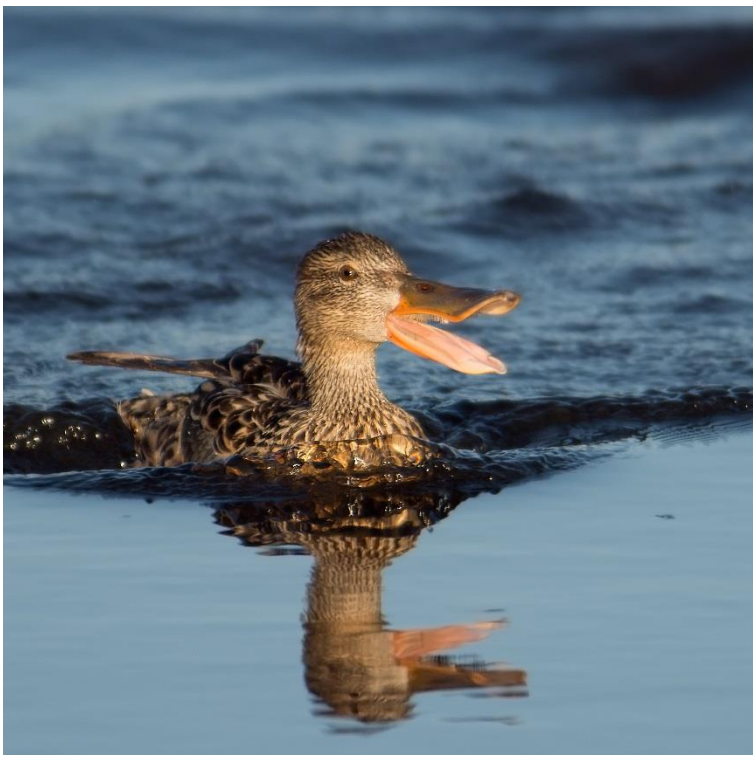

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Weidevogels 5
2.a. Weer 5
2.b. Predatiepiek 7
3. Resultaten 2015 8
3.a. Kievit 10
3.b. Grutto 10
3.c. Andere soorten 10
3.d. Weidevogelbescherming: vrijwilligers 11
4. Conclusies en aanbevelingen 9

1. Inleiding

In januari 1996 zijn de agrarische bedrijven die in het begin van de jaren tachtig door het Recreatieschap Spaarnwoude zijn opgericht, verzelfstandigd. Hierbij zijn afspraken gemaakt hoe de bedrijven bijdragen aan natuurwaarden en landschap en toegankelijk zijn voor het publiek. Naast biologisch vlees en melk 'produceren' de bedrijven natuur en landschap. Vogels en bloemen zijn de in het oog lopende natuurwaarden die door de recreanten worden gewaardeerd. Het beheer is daarom afgestemd op weidevogels en botanische graslanden.
Het Recreatieschap Spaarnwoude levert een financiële bijdrage aan de exploitatie van de bedrijven. Als tegenprestatie leveren de bedrijven uniek hoge natuurwaarden en een bijna nostalgisch klassiek veenweidelandschap en dragen zij bij aan de goede kwaliteit van het milieu. NatuurBeleven bv adviseert de bedrijven bij de invulling van dit agrarische natuurbeheer.
In de gangbare economische bedrijfsvoering kunnen de landschaps- en natuurwaarden die in de jaren vijftig vanzelfsprekend waren, niet worden gerealiseerd. Door een verantwoord biologisch agrarisch natuurbeheer is het echter tot dusverre gelukt landschap, dieren en planten die kenmerkend zijn voor de veenweiden rond Spaarnwoude te behouden.
Zonder financiële vergoeding was dit niet mogelijk geweest.
Het behoud van de bestaande natuurwaarden in de toekomst blijft afhankelijk van een redelijke betaling voor deze unieke vorm van natuurproductie.

Een belangrijk en door het publiek gewaardeerd aspect van de natuur in dit gebied zijn de weidevogels. De beheersadvisering en de inspanningen van vrijwilligers zijn gericht op het laten floreren van de weidevogelstand. Al twintig jaar slagen de bedrijven erin de bedreigde weidevogels een veilig biotoop te bieden.

Dit rapport geeft een overzicht van het agrarische natuurbeheer in 2015 wat betreft de broedende weidevogels.

In 2010 is de nieuwe subsidieregeling voor agrarisch natuurbeheer (SNL) ingegaan. Op basis van een plan dat gedragen, wordt door de inbreng van de SAS kunnen de buren van de SAS meedoen aan weidevogelbeheer. In 2014 is deze lijn voortgezet.

Het succes van het weidevogelbeheer door de SAS is in de eerste plaats te danken aan het extensieve beheer van de percelen die het meest geschikt zijn voor weidevogels (groen aangegeven in onderstaande figuur). In deze gebieden is pas gemaaid *nadat* de gruttokuikens vliegvlug waren, in de loop van juni. Beweiding vond hier plaats op een klein aantal percelen. Hierbij werden zorgvuldig de percelen met geen of weinig nesten gekozen. Waar nodig werden nestbeschermers gebruikt. Door deze combinatie van laat maaien en weiden ontstond er een optimaal leefgebied voor zowel kievit als grutto en tureluur. Dit extensieve gebruik is alleen mogelijk doordat elders, waar geen weidevogels

voorkomen, vroeger kon worden geweid en gemaaid (geel aangegeven in onderstaande figuur).

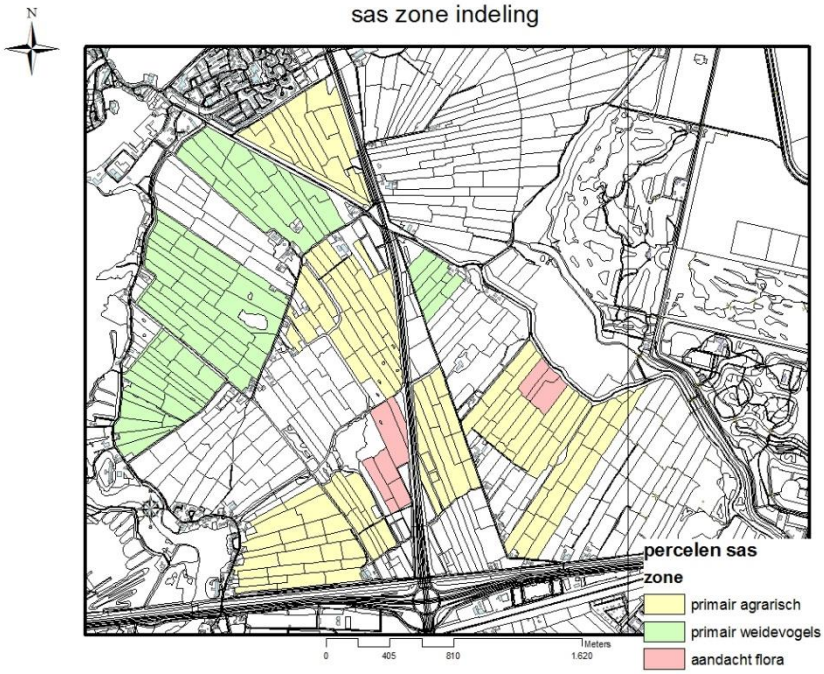

2. Weidevogels

Gemiddeld weer is er zeldzaam. Ook 2015 was geen jaar met een gemiddeld weerbeeld.

2.a. Weer

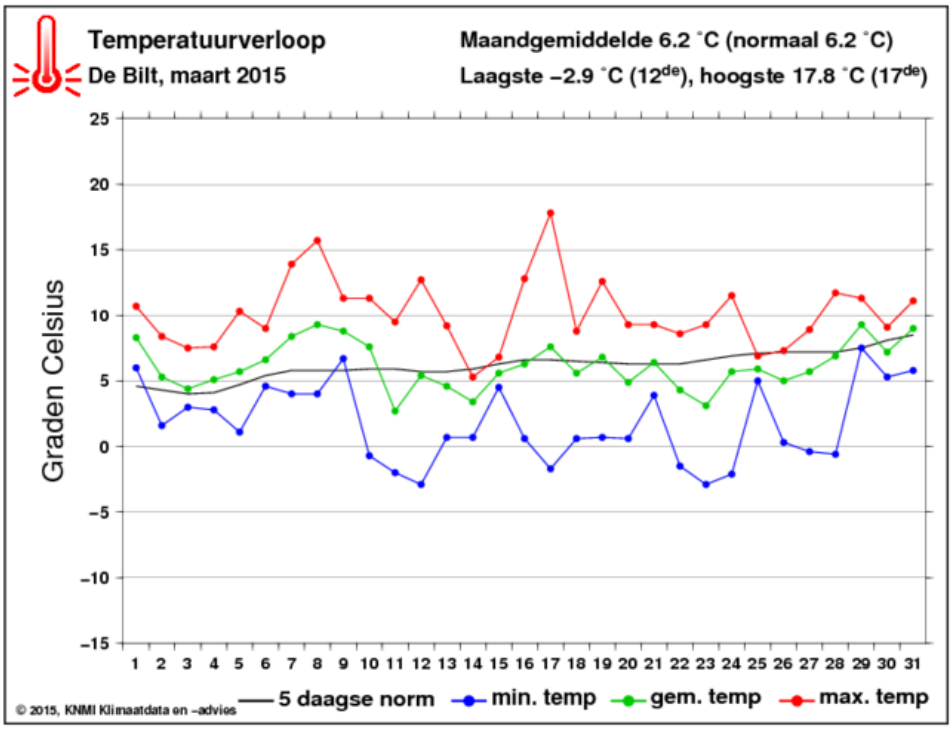

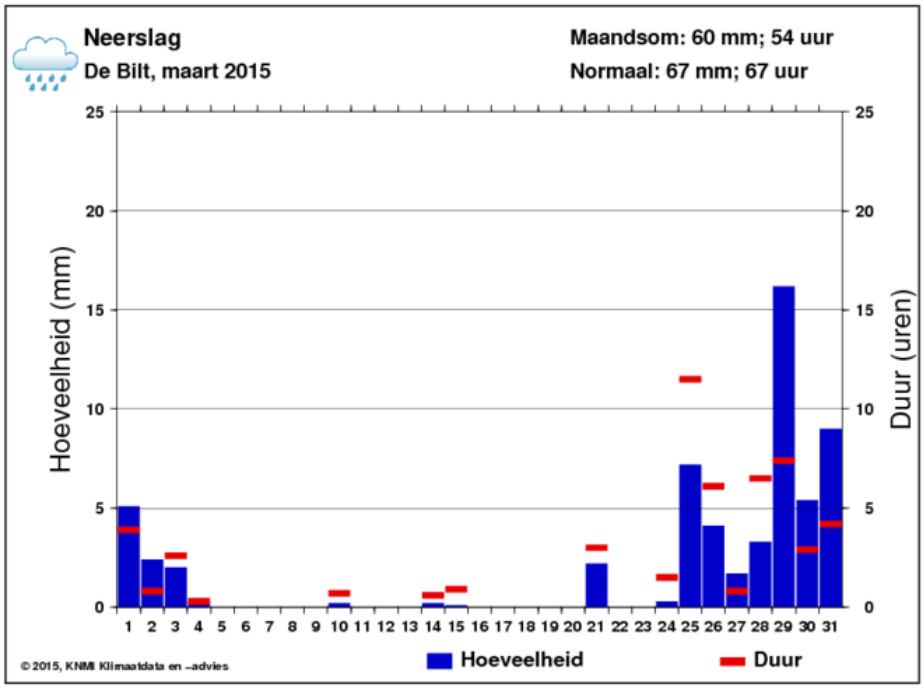

In maart, bij de aankomst van de grutto's, was het na een zachte winter snel warm en droog.
Aan het eind van de maand viel redelijk wat neerslag –nog heel gemiddeld en tot zo ver geen probleem, maar…

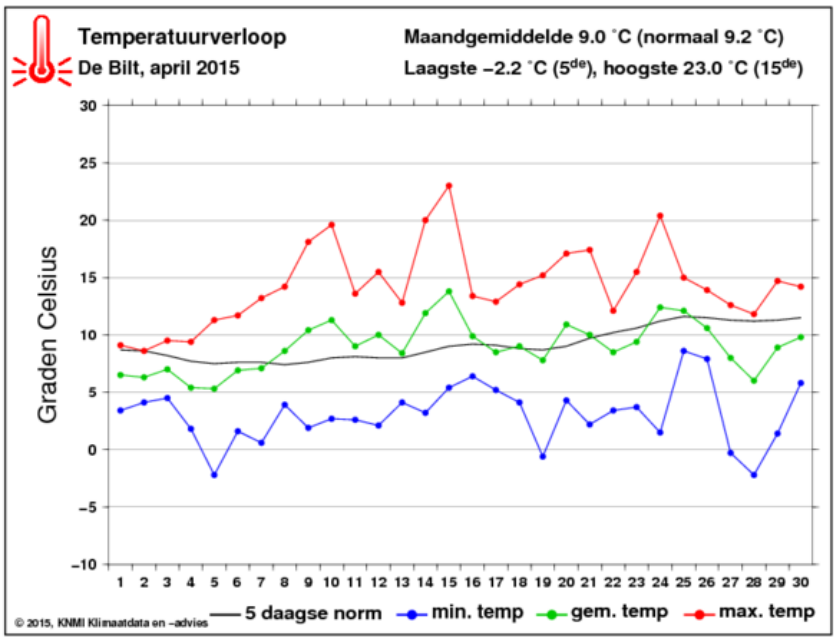

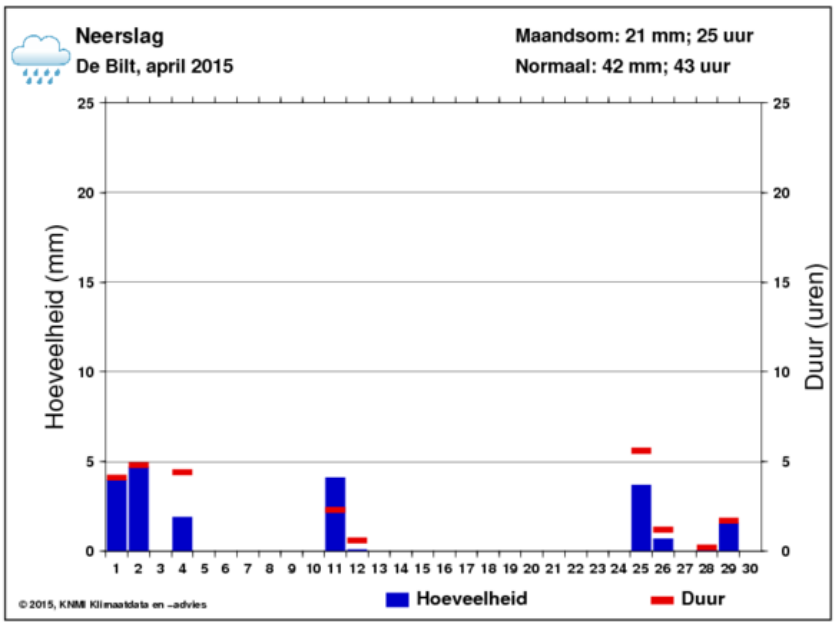

April, de maand waarin de grutto's beginnen met het leggen van eieren, was wat aan de koude kant en en zeer droog, amper de helft van de gemiddelde hoeveelheid water. In Noord-Holland was het nog veel minder, amper 10 van de gemiddelde 42 mm. De vogels in Noord-Holland hadden zichtbaar te lijden van de droogte. In de laatste week zit meestal het overgrote deel van de grutto's op de eieren -nu was dat maar een klein deel van de populatie. De vogels die al laat in het land kwamen, konden moeilijk voldoende voedsel vinden om de eieren te produceren.

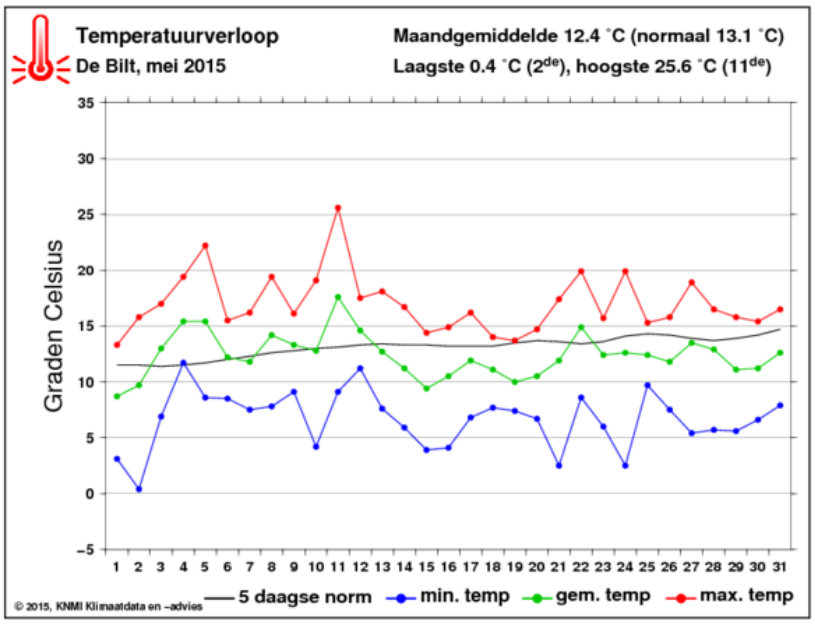

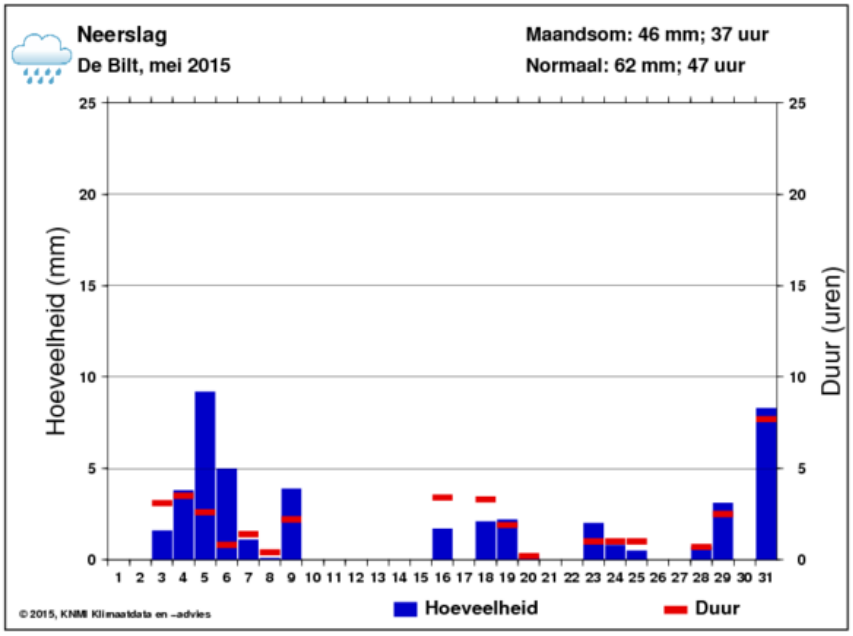

In mei was wat nog altijd koel en er veel opnieuw weinig water uit de hemel, niet genoeg om de droogte van april te compenseren. Opnieuw bleef het westen van het land fors achter –aan de kust viel amper 30 mm, tegen ruim zestig gemiddeld. De Meeste regen viel op 5 mei –veel kievit kuikens kregen de volle laag en koude windvlagen voor de kiezen…

2.b. Predatiepiek

2015 is geen makkelijk jaar geworden voor de weidevogels. Niet alleen werden de vogels geconfronteerd met droogte, ook de predatie lag hoger dan gemiddeld. Vooral in kleinere polders met veel bomen, struiken en ruigte in de omgeving was de druk extreem. In 2014 deden de veldmuizen het geweldig, in Friesland was een ware plaag. Dit had tot gevolg dat alles wat muizen eet zich sterk wist voort te planten.

In 2014 was er van deze overvloed aan veldmuizen niets over. De ongewoon hoge aantallen predatoren werden geconfronteerd met een schaarste aan muizen en schakelde massaal over op vogelkuikens.

3. Resultaten 2015

Gezien de algemene droogte zullen de vogels rondom het natte Spaarnwoude relatief goed hebben gezeten. De druk van predatoren was hoog, maar de grootste riscofactor, de vos, werd niet opgemerkt, zodat de kansen op een succesvolle voortplanting ook relatief goed bleven.

De vrijwilligers en de beheeradviseur hebben hun aandacht vooral gewijd aan het in kaart brengen van de percelen waar vogels zich vestigden. In eerste instantie werden dus *geen* nesten gezocht of gemarkeerd bij de SAS, maar vooral bij de buren waar meer bescherming van nesten nodig is. Deze aanpak is gekozen om onnodige verhoging van het risico van predatie te voorkomen. Op grond van deze informatie kon de beweiding vooral plaatsvinden op percelen met weinig of geen vogels. Was er een nest op percelen die voor beweiding werden uitgekozen, dan werd dat opgezocht en met een nestbeschermer beschermd. Door deze terughoudende aanpak konden de vrijwilligers tijd investeren bij de buren, bij de bedrijven van Vink, Van der Aa en Van Schie werden net als vorig jaar nesten beschermd en kuikens voor het maaien naar goed kuikenland begeleid. Last minute beheer werd goed ingezet.

Opvallend was dat aan de oostzijde van de kerkweg, op de plek waar op de percelen van Vink bomen en struiken zijn gerooid, een nieuwe populatie kievit en grutto een kans greep. Een aanwijzing dat het meer open maken van het landschap grote positieve effecten heeft op de weidevogels.

De beweiding werd ook ingezet om de condities voor de kuikens gunstig te maken. Aan de randen werden percelen beweid om dichtgroeien tegen te gaan. Vooral kieviten profiteren hiervan.

Er werden dit jaar weer in april en in mei (alarmtellingen) inventarisaties van de weidevogels uitgevoerd. Hierdoor krijgen we een goede indruk van de reproductie van de grutto's.

Stichting Landschapsbeheer Nederland - Waarnemingen weidevogels (QBM) : NH28 Weidevogelbeschermingsgroep Spaarnwoude 2015

Soort: Bergeend Graspieper Grutto Kievit Kleine plevier Kluut Knobbelzwaan Krakeend Kuifeend Scholekster Slobeend Tureluur Wintertaling

Gedrag: 01 Individu 02 Paar 03 Territoriaal 04 Nestindicerend 05 Nestlocatie 08 Kuiken 0-10 dagen oud 09 Kuiken 10-20 dagen oud

Datum: 24-04-2015

Collectief Weidevogelbeheer 2015

Stichting Landschapsbeheer Nederland - Waarnemingen weidevogels (QBM) : NH28 Weidevogelbeschermingsgroep Spaarnwoude 2015

Soort: Bergeend Graspieper Grutto Kievit Kleine plevier Kluut Knobbelzwaan Krakeend Kuifeend Scholekster Slobeend Tureluur Wintertaling

Gedrag: 01 Individu 02 Paar 03 Territoriaal 04 Nestindicerend 05 Nestlocatie 08 Kuiken 0-10 dagen oud 09 Kuiken 10-20 dagen oud

Datum: 24-04-2015

Collectief Weidevogelbeheer 2015

Stichting Landschapsbeheer Nederland - Waarnemingen weidevogels (QBM) : NH28 Weidevogelbeschermingsgroep Spaarnwoude 2015

Soort: Bergeend Graspieper Grutto Kievit Kleine plevier Kluut Knobbelzwaan Krakeend Kuifeend Scholekster Slobeend Tureluur Wintertaling

Gedrag: 01 Individu 02 Paar 03 Territoriaal 04 Nestindicerend 05 Nestlocatie 08 Kuiken 0-10 dagen oud 09 Kuiken 10-20 dagen oud

Datum: 24-04-2015

Collectief Weidevogelbeheer 2015

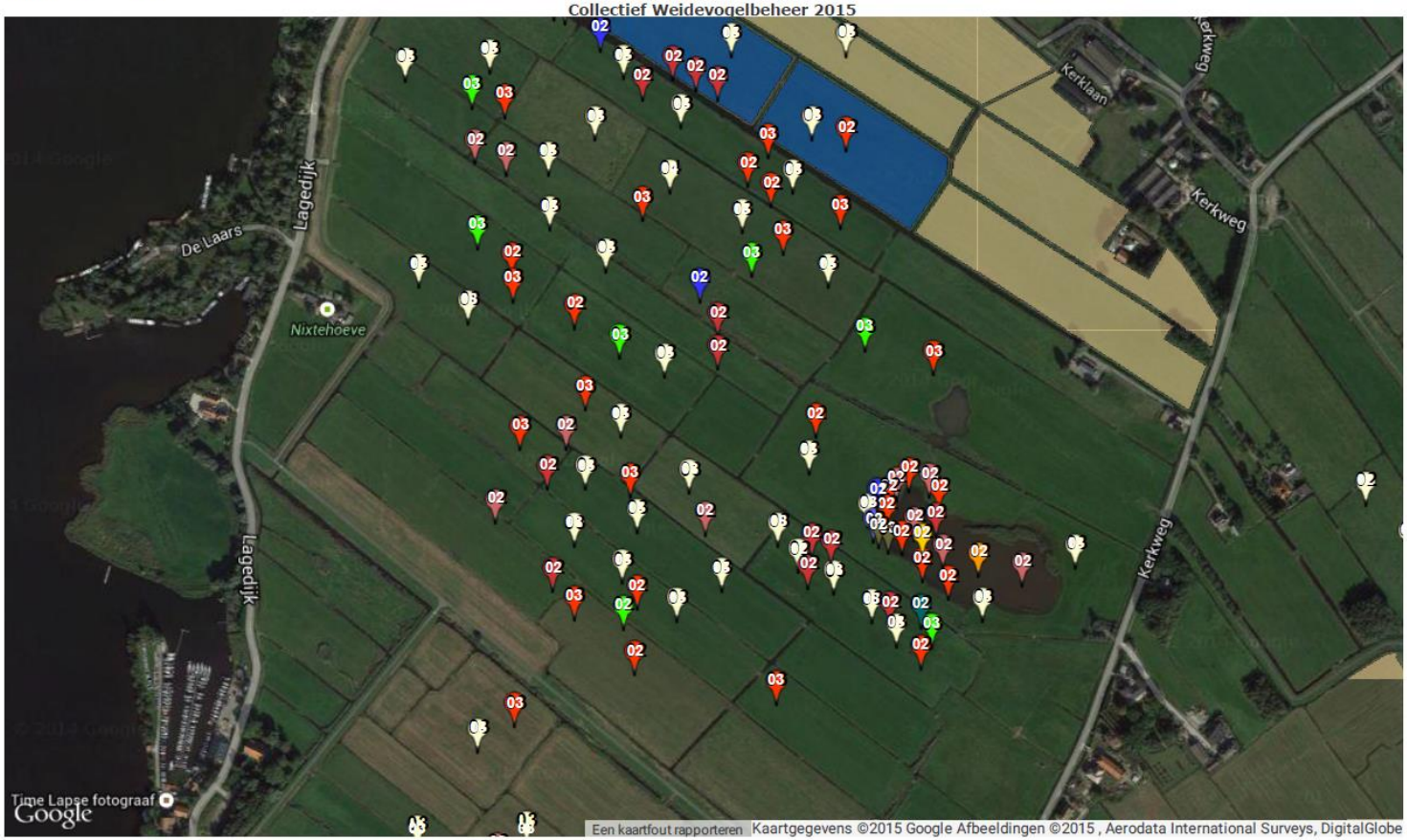

Stichting Landschapsbeheer Nederland - Waarnemingen weidevogels (QBM) : NH28 Weidevogelbeschermingsgroep Spaarnwoude 2015

Soort: Bergeend Graspieper Grutto Kievit Kleine plevier Kluut Knobbelzwaan Krakeend Kuifeend Scholekster Slobeend Tureluur Wintertaling

Gedrag: 01 Individu 02 Paar 03 Territoriaal 04 Nestindicerend 05 Nestlocatie 08 Kuiken 0-10 dagen oud 09 Kuiken 10-20 dagen oud

Datum: 24-04-2015

Collectief Weidevogelbeheer 2015

Stichting Landschapsbeheer Nederland - Waarnemingen weidevogels (QBM) : NH28 Weidevogelbeschermingsgroep Spaarnwoude 2015

Soort: Bergeend Graspieper Grutto Kievit Kleine plevier Kluut Knobbelzwaan Krakeend Kuifeend Scholekster Slobeend Tureluur Wintertaling

Gedrag: 01 Individu 02 Paar 03 Territoriaal 04 Nestindicerend 05 Nestlocatie 08 Kuiken 0-10 dagen oud 09 Kuiken 10-20 dagen oud

Datum: 24-04-2015

Collectief Weidevogelbeheer 2015

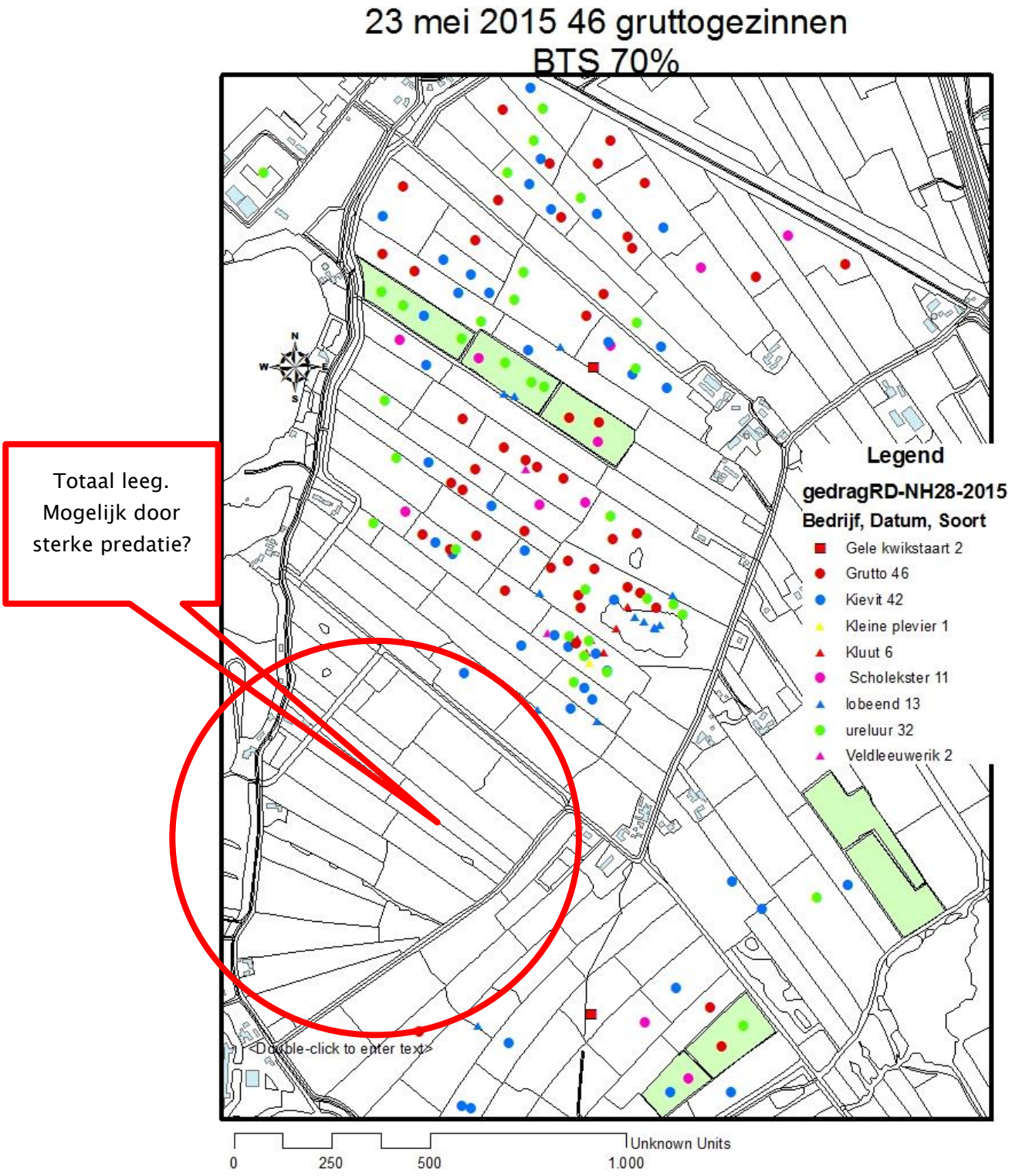

De start was traag, niet alleen het gras, maar ook de grutto´s namen de tijd. Uiteindelijk vestigden zich toch flink wat vogels, zo maar weer 65 paar grutto bij de telling op 24 april. De bomen met predatoren aan het begin van de kerkweg, bij het fort lijken een uiterst negatieve invloed te hebben. Wat vroeger een pracht hoek was, is leeg…

Eind mei zijn de vogels nog volop in de race om zich voort te planten.

3.a. Kievit

De kieviten vestigden zich in hogere aantallen dan waarmee we de afgelopen jaren verwend waren – een goede 100 paar –het DUBBELE van 2014. Doordat deze soort vroeg in het jaar broedt, is er nauwelijks conflict met landbouwactiviteiten op de percelen van de SAS. Er werden enkele nestbeschermers ingezet, maar bescherming was nauwelijks nodig. Verlies van eieren was minimaal. In hoeverre de kuikens vliegvlug worden, is nog niet goed in beeld gekomen. Dat we er eind mei nog 42 vonden is echter geen goed teken. Een klein deel zal vliegvlug zijn, maar er zijn ongetwijfeld ook veel paren die hun kuikens hebben verloren. De kuikens die we zien zijn vaak nog klein.

3.b. Grutto

De grutto's concentreerden zich, als aldoor in de laatste jaren, op de percelen langs de Kerkweg. Het aantal vogels nam niet meer af 52 op 25 april, maar daarna werden nog een aantal nieuwe vestigingen geconstateerd door de vrijwilligers, er zullen meer grutto's hebben gebroed dan in 2013. Minimaal 40 daarvan broedde bij de SAS. De reproductie was ook dit jaar weer meer dan voldoende: 85%. Op basis van de statistiek kunnen we veronderstellen dat er al vier jaar achtereen meer grutto's geboren dan er sterven.

Grutto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
territoria	80	82	71	90	92	75	80	65	53	52	65
BTS	?	31%	61%	78%	48%	50%	84%	74%	85%	80%	70%

Vorig jaar schreven we: 'Het is bemoedigend te constateren dat de teruggang gestopt is. Gezien de vier jaren met een goede reproductie is er hoop op herstel'. Met 65 paar, het niveau van 2012 lijkt het inderdaad de goede kant uit te gaan!

3.c. Andere soorten

- **Zomertaling is voor het tweede jaar achtereen aanwezig**
- De tureluur houdt goed stand, naar schatting 35 paar;
- De scholekster trekt goed aan: 11 territoria;
- De watersnip werd niet vastgesteld;
- Langs het meertje broedden opnieuw kluten en kleine plevier;
- De krakeend floreert al altijd.
- Er broedden meer dan tien paar slobeenden, vooral rond het meertje aan de Kerkweg.

3.d. Weidevogelbescherming: vrijwilligers

De aanpak die in 2007 was gekozen, waarbij de meeste tijd werd besteed aan het in kaart brengen van de broedparen en het uitvoeren van de alarmtellingen, werd voortgezet. Nestbescherming vond alleen plaats waar nodig – en dat is dankzij het uitgekiende beheer niet vaak het geval! De beschermers breiden hun activiteiten uit naar de andere bedrijven ten westen van de A9. De weidevogelbescherming is nu integraal over het hele gebied goed opgezet.

Deze aanpak vereist goede communicatie tussen de vrijwilligers, adviseur en de beheerders, wat goed lukte.

Waarnemingen die de vrijwilligers verrichten en de nesten die werden gemarkeerd, werden ingevoerd op de website van Landschapbeheer Nederland en zo voor iedereen direct toegankelijk waren. De vrijwilligers verzorgen separaat een verslag van hun activiteiten.

4. Conclusies en aanbevelingen

- De populatie grutto's is in voorzichtig herstel, gezien de goede reproductie is er hoop dat de populatie de komende jaren verder kan groeien.
- De voortplanting ging in vergelijking tot de vele gebieden waar de vogels in problemen kwamen, opvallend goed.
- Het aantal kieviten is sterk toegenomen, mogelijk een tijdelijk fenomeen doordat de droogte andere plaatsen minder aantrekkelijk maakte? Het broedsucces liet te wensen over.
- Onderzoek naar de geschiktheid van de teellaag voor de grutto (hardheid, hoeveelheid wurmen) wordt door de vrijwilligers uitgevoerd
- De hoge waterstand in het voorjaar is de belangrijkste succesfactor voor de weidevogels, zowel voor de grutto als voor de kievit.
- De succesfactor voor de weidevogels is tegelijk een beperking voor het realiseren van productie. Beloning voor natuurbeheer blijft een noodzaak.
- *Een verlaging van de waterstand buiten het weidevogelseizoen (eind februari-eind juni) zou zowel voor de bedrijfsvoering als voor de vogels gunstig uitpakken.*
- Doordat de vogels hier laat broeden, is het essentieel dat tot minstens half juni voldoende ongemaaide percelen beschikbaar blijven.
- Extensief weiden met vee en voorbeweiden hebben een goed effect.
- De openheid van het landschap is nog altijd te laag; het verder kappen van bosjes op korte termijn moet prioriteit krijgen.
- Herstel van de weidevogelpopulatie op percelen die de afgelopen jaren waren verlaten begint zich af te tekenen daar waar bosjes verdwenen!
- De stijging van1 naar 1,5 Gve per ha. is een stap om het gevaar van ineenstorting van de weidevogels zoals in sommige zeer extensief beheerde reservaten is gebeurd, te voorkomen.
- Intensivering kan betekenen dat er in de komende jaren meer nestbescherming nodig is en een scherpe monitoring van het kuikenland.